

Ermeni Kıpçakçasının Söz Varlığındaki Slavca Kelimeler Üzerine

Dr. Nadejda CHIRLI

kirlin@tnn.net

ÖZET

Ermeni Kıpçakçasının söz varlığında Arapça, Farsça, Ermenice ve Slavca (Lehçe, Ukraynaca ve Rusça) kökenli kelimeler bulunmaktadır. Bu makalede Ermeni Kıpçakçasına Slav dillerinden geçen kelime türleri ve bu kelime türlerinin uğradıkları ses olayları üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ermeni Kıpçakçası, Slavca, Söz varlığı

ABSTRACT

There are Arabic, Persian, Armenian and Slavic (Poland, Ukraine and Russian) words in vocabulary of Armenian Kipchak. In this article, we focused on vocabulary unit that is passed thorough from Slavic languages to Armenian Kıpçakça and their phonetic changes.

Key words: Armenian Kıpchak, Slavic, Vocabulary.

GİRİŞ

Ermeni Kıpçakçasının söz varlığında Arapça, Farsça, Ermenice ve Slavca kökenli kelimeler bulunmaktadır. Slav dilleri olan Lehçe, Ukraynaca ve Rusçadan geçen bu kelimeler ya doğrudan ya da dolaylı olarak girmiştir. Arapça ve Farsça kelimeleri E. Tryarski incelemiştir. E. Tryarski, Arapça ve Farsça kelimelerin Ermeni Kıpçakçasına bazı farklı Türk dillerinden, birçok insanın ikinci dil olarak konuştuğu Ermeniceden ve Slav dillerinden girdiğini, bu kelimelerin çoğunun Osmanlı Türkçesinden alınmış olabileceğinin tahmin edildiğini belirtmiştir, çünkü Ermeni Kıpçakçasının iki diyalektinden biri Osmanlıcanın etkisinde kalmıştır (Tryarski, 2000, 301).

Biz ise bu yazımızda Ermeni Kıpçakçasının söz varlığı içerisindeki Slavca kökenli alıntı kelimeler üzerinde durduk.

Ermeni Kıpçakçasında Slavca kökenli kelimelerin sayısı azımsanmayacak ölçüdedir. Ermeni Kıpçakçasıyla yazılmış belgelerin çoğu yurt dışındaki kütüphane ve arşivlerde bulunduğundan tümünü tarayamadık. Ancak, E. Tryarski'nin *Dictionnaire Armeno-Kıpçak d'arres trois manuscrits des collections Viennoises* adlı sözlüğünü (Tryarski, 1968-1972, C. 1-4), A. Garkavets ve Y. Hurshudyan'ın *Armenian-Qıpçaq Psalter Written by Deakon Lussig From Lviv 1575/1580* (Garkavets, Hurshudyan, 2001) ve Y. Karmadanyants'ın düzenlediği *Algış Bitigi*, (Karmadanyants, 1618) adlı dinî eserleri ve birkaç belgeyi (Dashkevich, 1979, s. 79-86; Dashkevich, Tryarski, 1978, s. 49-69; 1977, s. 85-132; 1974, s. 47-58; 1974, s. 119-131; 1979, s. 57-75) taradık. *Dictionnaire Armeno-Kıpçak d'arres trois manuscrits des collections Viennoises* adlı sözlükte 653, *Armenian-Qıpçaq Psalter Written by Deakon Lussig From Lviv 1575/1580* (pusta "boş" 101/102/7; sova "baykuş" 101/102/7) ve *Algış Bitigi* (pusta

“boş” 53/15; srogiy “zalim” 103/1; sova “baykuş” 53/15; vor “ki”) adlı eserlerde dört, belgelerde ise 156 kelime olmak üzere 852 Slavca kökenli kelime tespit ettik. Ermeni Kıpçakçasının söz varlığı incelendiğinde genelde kelimelerin Türkçe kökenli olduğu görülür. Bu durum, Ermeni Kıpçakçasının söz varlığındaki ana katmanın Türk dili olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Başka milletlerle, başka kültürlerle ilişki kuran her milletin diline yabancı kelimelerin girmesi doğaldır. Her millet kendisinden farklı tarihî ve coğrafi ortamlarda yaşayan, farklı bilgilendirme yollarından geçmiş bir başka topluluktan, akraba veya komşu kavimlerden bir şeyler öğrenir. Öğrendiği kavramların, tanıdığı varlıkların adlarını da kendi diline taşır (Karaağaç, 1997, 499). Ermeni Kıpçakçası ile Slav dilleri arasındaki kelime alış-veriş ilişkisi bu tür alıntılar için iyi bir örnektir. Yazı yolu ile yapılan bu alıntılarda, ses ve anlam değişikliği daha az görülür. Slav dillerinden yapılan bu alıntılar, genellikle Slav dillerindeki özgün şekilleri ile kullanılmıştır. Slavcadan geçen bu kelimelerin yazılışa göre mi, yoksa söyleyişe göre mi alıntılındığı konusunda soru işareti oluşabilir. Ancak, günümüzde Ermeni Kıpçakçası konuşulmadığı ve örneklerimizi yazılı metinlerden elde ettiğimiz için bu kelimelerin yazılışa göre mi, yoksa söyleyişe göre mi alıntılındığı konusunda herhangi bir yorumda bulunmak güçtür.

Bu yazımızda tespit edilen Slavca kökenli kelimelerin, yalnız bir kısmını verdik ve bu kelimelerdeki bazı ses olayları üzerinde durduk.

Ermeni Kıpçakçasına Slavcadan geçen bazı kelimeler şunlardır:

albo “ya da” < Leh. albo [RO, 1979, T. XLI/1, 423r°/2, DAK, 61]

alye “ama, ancak” < Leh. alye [RO, 1979, T. XLI/1, 422v°/27-28]

aptık’ar “eczacı” < Leh., Ukr., Rus. aptekar [DAK, 70]

arestovat et- “tutuklamak” < Leh., Rus. arestovat [DAK, 71]

armata “ordu” < Leh. armata < Lat. armatus [DAK, 74]

bank’a “kavanoz” < Leh., Rus. banka [DAK, 108]

bıstry “çabuk olan” < Leh., Rus. bıstry [DAK, 150]

blisk’iy “yakın, yakın olan” < Leh. blizki, Ukr., Rus. blizkiy [DAK, 150]

bogina “ilâhe” < Ukr. bogina [DAK, 151]

bohonok “küçük fiçi” < Leh. boçenek [DAK, 152]

brak “iskarta” < Leh., Ukr., Rus. brak [DAK, 164]

brod “geçit, nehir geçidi” < Leh. brod [DAK, 164]

bura “bora, fırtına” < Leh., Ukr., Rus. bura [DAK, 168]

buşitsya böl- “kabarmak, şiddetlenmek” < Leh. burşitsya [DAK, 170]

butk’a “kulübe” < Leh., Rus. budka [DAK, 171]

buyvol “manda” < Leh., Rus. buyvol [DAK, 172]

çasto “sık sık” < Ukr., Rus. çasto [DAK, 181]

çâşa “kâse” < Leh. çâşa [DAK, 181]

çâşka “fincan” < Leh., Rus. çâşka [DAK, 181]

çerep “kafa tası” < Leh., Ukr., Rus. çerep [DAK, 184]

çereph̄a “kaplumbağa” < Leh., Ukr., Rus. çerepaha [DAK, 184]

çerez “sonra” < Rus. çerez [DAK, 184]

çistit “temizlemek” < Leh., Rus. çistit [DAK, 194]

deklaratsia “beyanat, deklarasyon” < Rus. deklaratsiya [RO, 1979, T. XVI/1, 422v°/20]

dekret “karamname, kanun” < Leh., Ukr. dekret [DAK, 208; RO, 1979, T. XVI/1, 422r°/11]

dik ‘iy “vahşi” < Ukr., Rus. dikiy [DAK, 209]

dla “için” < Leh., Ukr., Rus. dla [DAK, 211]

do “kadar” < Leh. do, Rus. do [RO, 1979, T. XLI/1, 422v°/5-6, DAK, 216]

dobro “mal, mülk” < Leh. dobro [DAK, 212; RO, 1979, T. XVI/1, 422v°/13]

dodok “düdük, kaval” < Leh. dudek [DAK, 218]

dohodit et- “(bir yere) ulaşmak” < Leh., Rus. dohodit [DAK, 212; RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/29]

dolina “vâdi” < Leh., Rus. dolina [DAK, 213]

dopustit et- “izin vermek, müsaade etmek” < Leh., Rus. dopustit [DAK, 214]

dub “meşe ağacı” < Ukr., Rus. dub [DAK, 218]

nadentiy “giyimli” < Leh., Rus. nadetiy [DAK, 537]

duhovniy “dini” < Leh., Rus. duhovniy [DAK, 219; RO, 1970, T. XXXIII/2, 2/6]

duşit et- “boğmak” < Leh., Ukr., Rus. duşit [DAK, 219]

dvor “avlu” < Leh., Rus. dvor [DAK, 221]

fartuh “önlük” < Leh., Ukr. fartuh [DAK, 251]

ftury “ikinci, diğer” < Leh. wtory [DAK, 255]

gançar “çömlekçi” < Ukr. gançar [DAK, 258]

ganok “vestibül” < Leh. ganek [DAK, 258]

grohotanye “gürültü, patırtı” < Leh. gruhotanye [DAK, 262]

grunt “toprak yer, zemin” < Leh., Rus. grunt [DAK, 262; RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/28]

gubernat ‘or “vali” < Leh., Rus. gubernator [DAK, 263]

halk ‘a “alaca karga” < Ukr. galka [DAK, 267]

hirtank ‘a “boğaz” < Ukr. gartanka [DAK, 277]

hlina “kil” < Leh., Ukr., Rus. glina [DAK, 277]

hnida “sirke, bit” < Leh., Ukr., Rus. gnida [DAK, 278]

hnoy “irin” < Leh., Ukr., Rus. gnoy [DAK, 278]

honets “kuriye” < Ukr. honets [DAK, 279]

horbatiy “kambur” < Ukr. horbatiy [DAK, 279]

hrivna “para birimi” < Ukr. hrivna [DAK, 280; RO, 1970, T. XXXIII/2, 3/7]

hrubiy “kaba” < Leh. grubı, Ukr. hrubiy [DAK, 281]

huba “dudak” < Ukr., Rus. guba [DAK, 281]

instrument “müzük aleti” < Leh., Rus. instrument [DAK, 293]

istoriya “tarih” < Ukr., Rus. istoriya [DAK, 296]

istorik “tarihçi” < Ukr., Rus. istorik [DAK, 296]

jaba “kurbağa” < Leh., Rus. jaba [DAK, 856]

jivot ‘ karın” < Ukr., Rus. jivot [DAK, 857]

k ‘altsedon “kalseduan” < Rus. kaltседон, < Lat. caltsedonius lapis [DAK, 371]

k ‘anon “konsil kararı” < Leh., Rus. kanon, < Lat. canon [DAK, 373]

k ‘aşa “lapa” < Leh., Rus. kaşa [DAK, 374]

k ‘aznya “idam” < Leh., Rus. kaznya [DAK, 374]

- k'ley* “yapıştırıcı” < Leh., Ukr., Rus. kley [DAK, 401]
k'obıla “kısırak” < Leh., Ukr., Rus. kobıla [DAK, 402]
k'ok'ol “karamuk” < Leh., kokol, Rus. kukol [DAK, 403]
k'omar sivri sinek” < Leh., Ukr., Rus. komar [DAK, 406]
konçitsa bøl- “bitmek, sona ermek” < Leh., Rus. konçitsa [DAK, 407]
konets et- “bitirmek, sona erdirmek” < Ukr., Rus. konets [DAK, 407]
k'osa “tırpan, orak < Leh., Ukr., Rus. kosa [DAK, 419]
k'osmaty “kılılı, tüylü” < Leh., Ukr., Rus. kosmaty [DAK, 419; RO, 1977, T. XXXIX/1, 21197/27]
k'otitsya bøl- “yuvarlanmak” < Ukr. kotitsya [DAK, 420]
k'ristalt “kristal” < Leh., Rus. kristal [DAK, 426]
k'rapiva “ısırgan otu” < Ukr. kropiva [DAK, 426]
k'ruhly “yuvarlak” < Ukr. kruhly [DAK, 427]
k'ruhlik “tavşan” < Leh., Rus. krolık [DAK, 427]
k'ubok “kupa” < Ukr., Rus. kubok [DAK, 428; RO, 1975, T. XXXVII/2, 2/27]
k'uħar “aşçı” < Leh., Ukr. kuhar [DAK, 430]
k'vadrat “dörtgen” < Ukr., Rus. kvadrat < Lat. quadratus [DAK, 436]
ħlipat et- “ağlamak” < Leh., Ukr. hlipat [DAK, 480]
ħodit et- “gezmek” < Leh., Rus. hodit [DAK, 481]
ħolod “soğuk” < Leh., Rus. holod [DAK, 484]
ħolodnik “buz dolabı” < Ukr. holodnik, Rus. holodilnik [DAK, 484]
laba “pençe, ayak” < Leh., Ukr., Rus. lapa [DAK, 506]
lampa “lamba” < Leh., Ukr., Rus. lampa [DAK, 507]
latviy “kolay, zor değil” < Leh. latviy [DAK, 509]
lebed “kuğu” < Rus. lebed [DAK, 509]
len “tembellik” < Leh., Ukr., Rus. len [DAK, 509]
lidra “litre” < Leh., Ukr. litra [DAK, 510]
lizat et- “yalamak” < Leh., Rus. lizat [DAK, 511]
lısıy “kel” < Leh., Ukr., Rus. lısıy [DAK, 512]
lokot “dirsek” < Ukr., Rus. lokot [DAK, 512]
lopatka “kürek kemiği” < Leh., Ukr., Rus. lopatka [DAK, 513]
manella “bileklik” < Leh. manela < Fr. manille [DAK, 517, RO, 1978, T. XL/1, 51186/22]
materya “kumaş” < Leh., Rus. materya < Lat. materia [DAK, 520]
meç “kılıç” < Rus. meç [DAK, 521]
mol “güve” < Leh., Rus. mol [DAK, 529]
molit et- “yalvarmak” < Rus. molit [DAK, 530]
na “ve, işte” < Leh. na [RO, 1978, T. XL/1, 3v^o/6, DAK, 536]
nadenty “giyimli” < Leh., Rus. nadety [DAK, 537]
namazat et- “yağlamak” < Leh., Rus. namazat [DAK, 539]
napominat “hatırlatmak” < Leh., Ukr., Rus. napominat [DAK, 541]
narik'at et- “şikayet etmek” < Leh. narikat [DAK, 541]
naruşit et- ihlâl etmek” < Leh., Rus. naruşit [DAK, 541]
natura “tabiat, huy” < Rus. natura < Lat. natura [DAK, 542]
nauka “bilim” < Leh., Ukr., Rus. nauka [DAK, 543]

nazıvat et- “adlandırmak” < Leh., Rus. nazıvat [DAK, 543]
obrezanye “sünnet” < Ukr., Rus. obrezaniye [DAK, 560]
odlivat et- “dökmek, boşaltmak” < Leh. otleivat, Rus. otlivat [DAK, 562]
odrik’ atsy a bøl- “dönmek, inkar et-“ < Rus. otrekatsya [DAK, 562]
odsk’ oçit et- “sıçramak” < Rus. otskoçit [DAK, 563]
oddat “vermek, iade etmek” < Rus. otdat [RO, 1974, T. XXXVII/2, 1/9]
ok’olo “etrafında” < Leh., Ukr., Rus. okolo [DAK, 568]
ok’ruhlost “yuvarlaklık” < Ukr. okruglist, Rus. okruglost [DAK, 569]

opek’ un “vası” < Leh., Rus. opekun [RO, 1977, T. XXXIX/1, 4/5]
opısanye “tasvir” < Leh. opisanye [DAK, 580]
opovidat et- “duyurmak” < Leh. opovidat [DAK, 581]
opustitsa bøl- “inmek, bir dikeyden inmek” < Leh., Ukr., Rus. opustitsa [DAK,

583]

orat et- “bağırarak” < Rus. orat [DAK, 584]
padriarha “patrik” < Leh. patriyarha [DAK, 605]
pasitsya bøl- “oruç tutmak” < Leh., Ukr. pastitsya [DAK, 609]
pastuh “çoban” < Leh., Rus. pastuh [DAK, 610]
peç “soba, ocak” < Rus. peç [DAK, 611]
persona “kişi, şahsiyet” < Leh. persona < Lat. persona [DAK, 612]
pila “testere” < Leh., Rus. pila [DAK, 614]
pisar “yazar” < Ukr. pisar [DAK, 615; RO, 1979, T. XLI/1, 423r°/15]
planıta “gezegen” < Leh., Ukr. planeta < Lat. planeta [DAK, 617]
podobnyı “benzeri” < Leh., Ukr., Rus. podobnyı [DAK, 621]
poduşka “yastık” < Leh., Rus. poduşka [DAK, 621]
pokoy “sükunet” < Leh., Rus. pokoy [DAK, 623]
pojar “yangın” < Leh., Ukr., Rus. pojar [DAK, 630]
posluşnyı bøl- “uslu, uysal olmak” < Ukr., Rus. posluşnyı [DAK, 626]
potreba bøl- “gerekli olmak” < Leh. potreba [DAK, 629]
prebıvat et- “bulunmak, kalmak” < Rus. prebıvat [DAK, 632]
puçka “böbrek” < Rus. poçka [DAK, 640]
rezat et- “kesmek” < Leh., Rus. rezat [DAK, 643]
rıbolov “balıkçı” < Leh., Rus. rıbolov [DAK, 644]
ruşitsya bøl- “yıkılmak” < Leh., Rus. ruşitsya [DAK, 651]
ruvnyı “düz” < Leh., Rus. rovnıy [DAK, 652]
s “ile” < Leh., Rus. s [RO, 1979, T. XLI/1, 422v°/27]
sek’reta “sır, giz” < Leh., Ukr., Rus. sekret < Lat. secretum [DAK, 671]
smutnyı bøl- “belirsiz, bulanık olmak” < Leh., Ukr., Rus. smutnyı [DAK, 688]
stron “tel, kırış” < Rus. struna [DAK, 708]
skromnyı “mütevazı” < Leh., Rus. skromnyı [DAK, 684]
slavnyı “şanlı” < Leh., Rus. slavnyı [DAK, 686]
smola “katran” < Leh., Ukr., Rus. smola [DAK, 687]
sonsa “çam ağacı” < Leh., Ukr., Rus. sosna [DAK, 692]
sova “baykuş” < Leh., Ukr., Rus. sova [DAK, 692]
spok’oynyı “sakin” < Leh., Ukr., Rus. spokoynyı [DAK, 699]

spustitsya bøl- “inmek” < Leh., Rus. spustitsya [DAK, 702]
storoj “bekçi” < Ukr., Rus. storoj [DAK, 706]
šk'ol “okul” < Leh., Ukr., Rus. škola [DAK, 683]
şnor “bağ, sicim” < Leh., Ukr., Rus. şnur [DAK, 288]
şerst “yün” < Ukr., Rus. şerst [DAK, 723]
tanets “dans” < Leh., Ukr., Rus. tanets [DAK, 734]
terpit et- “dayanmak” < Rus. terpet [DAK, 753]
tk'at et- “dokumak” < Rus. tkat [DAK, 768]
trawa “ot” < Leh., trawa, Rus. trava [DAK, 782]
tribunal “mahkeme” < Leh., Ukr., Rus. tribunal [DAK, 783]
uhol “koşe” < Ukr., Rus. ugol [DAK, 800]
ulitsa “sokak” < Leh., Rus. ulitsa [DAK, 801]
uporniy “ısrarlı” < Ukr., Rus. uporniy [DAK, 807]
uspok'oyitsya bøl- “sakinleşmek” < Leh., Rus. uspokoyitsya [DAK, 813]
ustava “tüzüük” < Leh., Rus. ustav [DAK, 815]
vbit et- “çakmak, kakmak” < Leh. vbit [DAK, 823]
vek' “asır” < Leh., Rus. vek [DAK, 824]
verh “yukarı” < Ukr., Rus. verh [DAK, 824]
volniy “serbest” < Rus. volniy [DAK, 832]
vor “ki” < Leh. vor [RO, 1979, T. XLI/1, 423r°/2, AB, 7/7]
vorobiy “serçe” < Rus. vorobey [DAK, 834]
zapalit et- “tutuşturmak, yakmak” < Leh. zapalit [DAK, 841]
zapis et- “vasiyet etmek” < Rus. zapis [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21196/21];
zavidovat et- “kıskanmak, imrenmek” < Rus. zavidovat [RO, 1974, T. XXXVI/2, 426r°/31]
yadra “çekirdek, iç” < Leh., Ukr., Rus. yadro [DAK, 302]
yastremb “aladoğan” < Leh. yastryab, Rus. yastreb [DAK, 1022]

Slavcadan alıntılanan kelimeler Ermeni Kıpçakçasına genellikle doğrudan geçmiştir. Ancak, Batı dillerinden, özellikle Latıncadan, önce Slav dillerine, Slav dillerinden Ermeni Kıpçakçasına geçen kelimeler de bulunmaktadır:

armata “ordu” < Leh. armata < Lat. armatus [DAK, 74]
instrument “müzük aleti” < Leh., Rus. instrument [DAK, 293]
k'anon “konsil kararı” < Leh., Rus. kanon, < Lat. canon [DAK, 373]
k'vadrat “dörtgen” < Ukr., Rus. kvadrat < Lat. quadratus [DAK, 436]
manella “bileklik” < Leh. manela < Fr. manille [DAK, 517, RO, 1978, T. XL/1, 51186/22]
materya “kumaş” < Leh., Rus. materya < Lat. materia [DAK, 520]
natura “tabiat, huy” < Rus. natura < Lat. natura [DAK, 542]
persona “kişi, şahsiyet” < Leh. persona < Lat. persona [DAK, 612]
planita “gezegen” < Leh., Ukr. planeta < Lat. planeta [DAK, 617] vb.).
 Slav dillerinden alıntılanan bazı kelimelerin Ermeni Kıpçakçasındaki Türkçe karşılığıyla birlikte kullanıldığı da görülmektedir.
albo (Leh.) “ya da” ~ ya
çasto (Ukr., Rus) “sık sık ~ sık sık

çerez (Rus.) “sonra” ~ sonra
 dohodit et- (Leh., Ukr.) “ulaşmak” ~ ulaş-
 duşit et- (Leh., Ukr.) “boğmak” ~ boğ-
 hnida (Leh., Ukr., Rus.) “bit” ~ bit
 hnoy (Leh., Ukr., Rus.) “irin ~ irin
 huba (Ukr., Rus. guba) “dudak” ~ erin “dudak”
 kuhar (Leh., Ukr.) “aşçı” ~ aşçı
 ħlipat et- (Leh., Ukr.) “ağlamak” ~ ağla- “ağlamak”
 ħolod (Leh., Rus.) “soğuk” ~ sovuĥ
 lizat et- (Leh., Rus.) “yalamak” ~ yala-
 molit et- (Rus.) “yalvarmak” ~ yalbar-
 namazat et- (Leh., Rus.) “sürmek, yağlamak” ~ yağla-
 odlivat et- (Rus.) “dökmek, boşaltmak” ~ tok’-
 orat et- (Leh., Ukr., Rus.) “bağırmaq” ~ bağır-
 pasitsya bql- (Leh., Ukr.) “oruç tutmak” ~ oruç tut-
 pastuĥ (Leh., Rus.) “çoban” ~ çoban
 ruşitsya bql- (Leh., Rus.) “yıklılmak” ~ yıĥıl-
 ruvnyy (Leh., Rus.) “düz” ~ tuz “düz”
 trawa (Leh.) “ot” ~ ot

Yukarıda da belirttiğimiz gibi taradığımız belgelerde, *Dictionnaire Armeno-Kıprchak d’arres trois manuscrits des collections Viennoises* sözlüğüne girmeyen 134 kelime tespit ettik. Bu kelimeler şunlardır:

a “ya da” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 2/4]
 abril “nisan” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21197/24]
 augus “ağustos” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21198/9]
 a vzlaşça “özellikle” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 1/17]
 akta “tutanak” [RO, 1975, T.XXXVII/1, 35]
 ak’samitnyy “kadife, kadifeli” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/35]
 alayoh “böyle, şöyle” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 45]
 alterk’atsiya “tartışma, kavga” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 8]
 arhiyebiskobos “baçpiskopos” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 2/5]
 armanat “depozito” [RO, 1974, T. XXXVII/1, 1/1]
 at’las “atlas” [RO,1970, T.XXXIII/2, 1/28]
 at’lasoviy “atlas, atlas gibi” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/26]
 blavat’oviy “ipek, ipekli” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/44]
 blagoslavenstvo “hayır dua” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/11]
 bratsya bql- “yapmaya başlamak” [RO, 1979, T.XLI/1, 423r^o/7]
 bratk’a “şerit” [RO, 1978, T.XL/1, 51186/12]
 ças “zaman” [RO, 1970, T.XXXIII/2,]
 çasuv svego “zamanında” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/28]
 çekman “çuha” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21197/28]
 çervonyy “kırmızı” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21197/27]
 dosit bql- “memnut etmek” [RO, 1975, T.XXXVII/1, 30]
 dojivotya ölesiye” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/38]
 dyad “amca, dayı” [RO, 1978, T.XL/1, 3/4]

eliberovat “terk etmek” [RO, 1978, T.XL/1, 1/10]
ek'strak't “aktarma, özet” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 2/7]
efek'tra k'eltir- “yerine getirmek” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/42]
ek'zek'utor “yerine getiren” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/40]
f tsele “tam olarak, tamamen” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 1/34; RO, 1974
T.XXXVI/2, 44]
h'alat “düğün hediyesi” [RO, 1975, T.XXXVII/1,]
inserovanı “adı listeye geçirilmiş” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 2/73]
invar “ocak” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 1/50]
instantsiya et- “bir ricayla baş vurmak” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/4]
i ovšem “ters, tersine” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 1/6]
jadanye “isteye göre talep” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 1/17]
jadat et- “talep etmek” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/6]
kalendar “takvim” < Ukr., Rus. kalendar [RO, 1979, T. XLI/1, 421r°/3,4]
kanafatsa “ipek ya da çizgili kumaş” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 1/27]
k'atank'a “etek” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/30]
k'asovat et- “iptal etmek” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/44]
k'ontent “memnun” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 1/7]
k'rovk'a “kiriş, çatı kirişi” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21198/11]
k'ryjik “küçük haç” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/24]
k'vit “makbuz” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 2/69]
k'vitovat et- “imza atmak, imzalamak” [RO, 1975, T.XXXVII/1, 33]
k'revni “akraba” [RO, 1979, T.XLI/1, 422r°/33]
lat “sendere, lata tahtası” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21198/8]
lyednik “yazlık elbise” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/26]
myanovana “anılan” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/9]
myanovaniy “anılmış” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/40]
mizni “serçe parmak” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21197/36]
mily “sevimli, cana yakın” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/7]
nalejit et- “işe yaramak” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 28]
naprud “hemen” [RO, 1979, T.XLI/1, 421v°/26]
nyegdi “uzun zaman önce” [RO, 1979, T.XLI/1,]
obligovatsya bql- “mecbur olmak” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 39]
oddat et- “vermek, iade etmek” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 47]
okost “ağustos” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 51]
obliçnye “bizzat” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/27]
ocvirny “kapıcı” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21197/5]
odbrat et- “elinden almak” [RO, 1978, T.XL/1, 4/2]
opotrit et- “memnun etmek” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/32]
ospravit et- “giyinmek” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/31]
ostatny “son, sonuncu” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/13]
otimat et- “almak” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21197/7]
ozvatsya bql- “söylemek” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/27]
otrymat et- “kabul etmek, almak” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 2/4]
otpravit et- “göndermek” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 27]

pan “mal sahibi” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 25]
podawat et- “önermek” [RO, 1975, T.XXXVII/1, 11]
postonovit et- “karar vermek, karara bağlamak” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 47]
pot ‘omstvo “sülale” [RO, 1975, T.XXXVII/1, 33]
povinen bql- “mecbur olmak” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 47]
priyatel “arkadaş” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 7]
priyobiçat et- “söz vermek, vaat etmek” [RO, 1975, T.XXXVII/1, 9, 11]
pevni “sadık” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/3]
pot ‘şıt ‘ty “(kürk) kaplanmış” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 1/27]
porşoniy “davet edilmiş” [RO, 1974, T. XXXVII/1, 2/15]
pozvolat et- “müsaade etmek, izin vermek” [RO, 1974, T. XXXVII/1, 2/7]
pamyatat et- “hatırlamak” [RO, 1979, T.XLI/1, 422r°/33]
pervadovat et- “inandırmak” [RO, 1979, T.XLI/1, 422r°/32]
pohodit et- “olmak, vuku bulmak” [RO, 1979, T.XLI/1, 421v°/8]
ponyevay “çünkü” [RO, 1979, T.XLI/1, 423r°/4]
pridat et- “eklemek” [RO, 1979, T.XLI/1, 421r°/16]
prinyat et- “kabul etmek” [RO, 1979, T.XLI/1, 423r°/12]
pripodnut et- “düşmek (pay), kısmet olmak” [RO, 1979, T.XLI/1, 421v°/18]
priznat et- “tanımak” [RO, 1979, T.XLI/1, 422r°/29]
propositsia “teklif etmek” [RO, 1979, T.XLI/1, 421v°/5]
pravni “yasal” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 2/69]
priyenti “hoş” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 2/73]
pomilçyeny “suskunluk” [RO, 1978, T.XL/1, 3/12]
povinen bql- “borçlu olmak” [RO, 1978, T.XL/1, 2/7]
provirovs “eczaneci” [RO, 1978, T.XL/1, 4/7]
prik ‘riy “tatsız, nahoş” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 1/6]
pri bitnosti “birinin huzurunda bulunma, mevcut olma” [RO, 1977, T.XXXIX/1, 5/11]
pristoynye “terbiyeli, edepli” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/31]
protsasiya “cenaze töreni” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21196/8]
reçoniy “adlandırılan” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 3/4]
renk ‘af “manşon” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/34]
renk ‘avitse “eldiven” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/33]
rubin “rubin” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/23]
rubinoviy “rubinden yapılmış” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/21]
ruhomiy “taşınır, menkul” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 1/39]
ruznitsa “fikir aykırılığı” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 35]
serebro “gümüş para” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 30]
slujit et- “hizmet etmek” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 3/15]
stolyar “marangoz” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21196/3]
spadok “miras” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 11]
strona “taraf” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 2/71]
şuba “kürk” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 1/27]
şupk ‘a “kürk” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/36]
şvager “kayınbirader” [RO, 1978, T.XL/1, 51187/2]

uçtiva “namuslu, dürüst” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/3]
utviridit et- “onaylamak, tasdik etmek” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 2/74]
uhoda “anlaşma” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 42]
yak’o “nasıl” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 2/69]
yeslti “eğer” [RO, 1979, T.XLI/1, 422r°/10]
yedno “ama, fakat” [RO, 1979, T.XLI/1, 422r°/12]
yednak’ “ama, fakat” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/10]
varovat et- “şart koymak” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 5/42]
varunuk’ “şart” [RO, 1977, T. XXXIX/1, 3/19]
vyeçnyye “ededî” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 1/40]
vıprava “çeyiz” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 1/15; RO, 1975, T.XXXVII/1, 10]
zaznaniye “ilân” [RO, 1975, T.XXXVII/1, 34]
zaznat et- “ilân etmek” [RO, 1975, T.XXXVII/1, 35]
zavidovat et- “kıskanmak” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 31]
zhoda “anlaşma, uyuşma” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 34]
zhoditsya bql- “anlaşmak” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 37]
z urendu “görev olarak, vazife olarak” [RO, 1974 T.XXXVI/2, 6]
zağovat et- “korumak, muhafaza etmek” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 1/48]
zayuşnitsa “küpe” [RO, 1970, T.XXXIII/2, 3/23]

1. Herhangi bir değişikliğe uğramadan Slav dillerinden geçen kelimeler

Ermeni Kıpçakçasına herhangi bir değişikliğe uğramadan Slav dillerinden isimler, sıfatlar, edatlar, bağlaçlar ve diğer kelimeler geçmiştir. Bu kelimelerde Slav dillerinin hem yazı hem de ses özellikleri korunmuştur. Kelimelerin telâffuzlarının Leh, Ukrayna ve Rus dillerinde aynı olup olmadığını belirlemek güçtür.

bank’a “kavanoz” < Leh., Rus. banka [DAK, 108]
k’osa “tırpan, orak” < Leh., Ukr., Rus. kosa [DAK, 419]
nauka “bilim” < Leh., Ukr., Rus. nauka [DAK, 543]
istorik’ “tarihçi” < Ukr., Rus. istorik [DAK, 296]
deklaratsia “beyanat, deklarasyon” < Rus. deklaratsiya [RO, 1979, T. XVI/1, 422v°/20]
kalendar “takvim” < Ukr., Rus. kalendar [RO, 1979, T. XLI/1, 421r°/3,4]
smola “katran” < Leh., Ukr., Rus. smola [DAK, 687]
sonsa “çam ağacı” < Leh., Ukr., Rus. sosna [DAK, 692]
ulitsa “sokak” < Leh., Rus. ulitsa [DAK, 801]
vek’ “asır” < Leh., Rus. vek [DAK, 824]
çistit “temizlemek” < Leh., Rus. çistit [DAK, 194]
napominat “hatırlatmak” < Leh., Ukr., Rus. napominat [DAK, 541]
perelivat “kaptan kaba dökmek” < Rus. perelivat [DAK, 612]
alye “ama, ancak” < Leh. alye [RO, 1979, T. XLI/1, 422v°/27-28]
na “ve, işte” < Leh. na [RO, 1978, T. XL/1, 3v°/6, DAK, 536]
do “kadar” < Leh. do, Rus. do [RO, 1979, T. XLI/1, 422v°/5-6, DAK, 216]
s “ile” < Leh., Rus. s [RO, 1979, T. XLI/1, 422v°/27]
vor “ki” < Leh. [RO, 1979, T. XLI/1, 423r°/2, AB, 7/7]

Alıntı sıfatlar genellikle Slav dillerindeki biçimiyle Ermeni Kıpçakçasına geçmiş, ama Slav dillerinin sıfat türetme ekinin tekil-eril-yalın durumu sabitlenerek aktarılmıştır. Bu ek, sıfat, diğer cinslerden olan bir alıntı ismi nitelendirse de, değişmemiştir.

- bıstryj* “çabuk olan” < Leh., Rus. bıstryj [DAK, 150]
horbatyj “kambur” < Ukr. horbatyj [DAK, 279]
hrubyj “kaba” < Leh. grubı, Ukr. hrubyj [DAK, 281]
k’ruhlyj “yuvarlak” < Ukr. kruhlyj [DAK, 427]
latviy “kolay, zor değil” < Leh. latviy [DAK, 509]
podobnyj “benzeri” < Leh., Ukr., Rus. podobnyj [DAK, 621]
slavnyj “şanlı” < Leh., Rus. slavnyj [DAK, 686]
spok’oynyj “sakin” < Leh., Ukr., Rus. spokoynyj [DAK, 699]
upornyj “ısrarlı” < Ukr., Rus. upornyj [DAK, 807]
albo “ya da” < Leh. albo [RO, 1979, T. XLI/1, 423r°/2, DAK, 61]

2. Ses olaylarına uğrayarak Slav dillerinden geçen kelimeler

Yabancı kelimeler, verici dilin ses yapısıyla bir dilin söz varlığına girebildiği gibi, alıcı dilin ses yapısıyla da söz varlığına katılabilirler. Böylece kelimeler ses özelliği bakımından girdikleri dilin yapısına uygun hâle gelirler. Uygun hâle gelmenin derecesini, alınma şartları belirler. Hem bilgi, hem özentî alıntılarda, alıntının yapıldığı zaman ve yer, alıntıyı yapan kişi veya topluluğun niteliği, alıcı ve verici dillerin ses yapısındaki ve anlam örgülerindeki yakınlık veya uzaklıklar ve benzeri şartlar, alıntıların niteliğini belirler. Ses, şekil ve anlam bakımından alıcı dilin özelliklerine göre çeşitli derecelerde değişikliklere uğrayan bu kelimeler birer *melez kelime*dir (Karaağaç, 1997, 504).

2.1. Ünlülerle ilgili ses olayları

2.1.1. Ünlü değişmelerinin görüldüğü kelimeler

- /e/ > /u/*
aptık’ar “eczacı” < Leh., Ukr., Rus. aptekar [DAK, 70]
planuta “gezegen” < Leh., Ukr. planeta < Lat. planeta [DAK, 617]
- /e/ > /i/*
vorobij “serçe” < Rus. vorobey [DAK, 834]
terpit et- “dayanmak” < Rus. terpet [DAK, 753]
odrik’atsya bøl- “dönmek, inkar et-“ < Rus. otrekatsya [DAK, 562]
- /e/ > /o/*
dodok “düdük, kaval” < Leh. dudek [DAK, 218]
bohonok “küçük fiçi” < Leh. boçenek [DAK, 152]
ganok “vestibül” < Leh. ganek [DAK, 258];
- /a/ > /u/*
hirtank’a “boğaz” < Ukr. gartanka [DAK, 277]
- /u/ > /o/*
şnor “bağ, sicim” < Leh., Ukr., Rus. şnur [DAK, 288]
stron “tel, kiriş” < Rus. struna [DAK, 708]

grohotanye “gürültü, patırtı” < Leh. *gruhotanye* [DAK, 262]

/o/ > /u/

puçka “böbrek” < Rus. *poçka* [DAK, 640]

k'ruhlik “tavşan” < Leh., Rus. *krolik* [DAK, 427]

ruvniy “düz” < Leh., Rus. *rovnıy* [DAK, 652]

/o/ > /a/

yadra “çekirdek, iç” < Leh., Ukr., Rus. *yadro* [DAK, 302]

2.1.2. Ünlü düşmesinin görüldüğü kelimeler

Ermeni Kıpçakçasında Slavca alıntı kelimelerde düşen ünlüler, orta hece veya kelime sonu ünlüleridir.

çerepħa “kaplumbağa” < Leh., Ukr., Rus. *çerepaha* [DAK, 184]

şk'ol “okul” < Leh., Ukr., Rus. *şkola* [DAK, 683]

stron “tel, kırıç” < Leh. *strona*, Rus. *struna* [DAK, 708]

2.1.3. Ünlü türemesinin görüldüğü kelimeler

sek'reta “sır, giz” < Leh., Ukr., Rus. *sekret* < Lat. *secretum* [DAK, 671]

ustava “tüzük” < Leh., Rus. *ustav* [DAK, 815]

2.2. Ünsüzlerle ilgili ses olayları

Slav dillerinden Ermeni Kıpçakçasına alıntı kelimelerdeki ünsüzler ya ötümlüleşerek ya da ötümsüzleşerek geçmiştir.

2.2.1. Ünsüz değişmelerinin görüldüğü kelimeler

/d/ > /t/

butk'a “kulübe” < Leh., Rus. *budka* [DAK, 171]

/p/ > /b/

laba “pençe, ayak” < Leh., Ukr., Rus. *lapa* [DAK, 506]

/ç/ > /ħ/

boħonok “küçük fıçı” < Leh. *boçenek* [DAK, 152]

/z/ > /s/

blisk'iy “yakın, yakın olan” < Leh. *blizki*, Ukr., Rus. *blizkiy* [DAK, 150]

/t/ > /d/

oddat “vermek, iade etmek” < Rus. *otdat* [RO, 1974, T. XXXVII/2, 1/9]

lidra “litre” < Leh., Ukr. *litra* [DAK, 510]

padriarha “patrik” < Leh. *patriyarha* [DAK, 605];

odlivat et- “dökmek, boşaltmak” < Leh. *otlevat*, Rus. *otlivat* [DAK, 562]

odrik'atsya bøl- “dönmek, inkar et-“ < Rus. *otrekatsya* [DAK, 562]

/g/ > /h/

ok'ruhlost “yuvarlaklık” < Ukr. *okruglist*, Rus. *okruglost* [DAK, 569]

halk'a “alaca karga” < Ukr. *galka* [DAK, 267]

hnida “sirke, bit” < Leh., Ukr., Rus. *gnida* [DAK, 278]

hnoy “irin” < Leh., Ukr., Rus. gnoy [DAK, 278]

/w/ > /f/

ftury “ikinci, diğer” < Leh. wtorı [DAK, 255]

2.2.2. Ünsüz ikizleşmesi

manella “bileklik” < Leh. manela < Fr. manilla [DAK, 517, RO, 1978, T. XL/1, 51186/22]

2.2.3. Ünsüz türemesi

k'ruhlik “tavşan” < Leh., Rus. krolik [DAK, 427]

yastreb “aladoğan” < Leh. yastryab, Rus. yastreb [DAK, 1022]

k'ristalt “kristal” < Leh., Rus. kristal [DAK, 426]

nadenty “giyimli” < Leh., Rus. nadety [DAK, 537]

2.2.4. Ünsüz düşmesi

buşitsya bøl- “kabarmak, şiddetlenmek” < Leh. burşitsya [DAK, 170]

padriarha “patrik” < Leh. patriyarha [DAK, 605]

pasitsya bøl- “oruç tutmak” < Leh., Ukr. pastitsya [DAK, 609]

3. Slav dillerinden geçen alıntı kelimelerle oluşturulan birleşik fiiller

Lehçe, Ukraynaca ve Rusçadan geçen alıntı kelimelerle “etmek” ve “bölmek” yardımcı fiillerin oluşturduğu birleşik fiilleri üç grupta toplayabiliriz. Alıntı fiillerin Türkçe isimden fiil ve fiilden fiil yapım ekleriyle yapılışına rastlamadık.

3.1. Alıntı fiilin mastar haline “etmek” ve “bölmek” yardımcı fiillerin gelmesiyle oluşan birleşik fiiller

Slav dillerinden alıntı fiillerin üzerine “etmek” ve “bölmek” yardımcı fiilleri gelerek birleşik fiil oluşturmaktadır. Söz konusu fiiller Ermeni Kıpçakçasına geçerken herhangi bir ses, şekil ve anlam değişikliğine uğramadan mastar halinde geçmiştir. “etmek” ve “bölmek” yardımcı fiilleri bu mastar şeklindeki fiillere eklendiğinde anlam farkı oluşturmadığı görülmektedir. Fiiller alıntı yapılan dillerdeki anlamlarını korumuştur.

konçitsa bøl- “bitmek, sona ermek” < Leh., Rus. konçitsa [DAK, 407]

napominat et- “hatırlatmak” < Leh., Ukr., Rus. napominat [DAK, 541];

podpisatsa bøl- “imzalamak, imza atmak” < Rus. podpisatsa [RO, 1974, T. XXXVII/1, II/12]

opustitsa bøl- “inmek, bir dikeyden inmek” < Leh., Ukr., Rus. opustitsa [DAK, 583]

zavidovat et- “kıskanmak, imrenmek” < Rus. zavidovat [RO, 1974, T. XXXVI/2, 426r°/31]

lizat et- “yalamak” < Leh., Rus. lizat [DAK, 511]

Bunun yanında Slavcadan alıntı fiiller “etmek” ve “bölmek” yardımcı fiillerini almadan da kullanılmıştır. Alıntı fiillerin anlamlarını korumuştur.

napominat “hatırlatmak” < Leh., Ukr., Rus. napominat [DAK, 541]

oddat “vermek, iade etmek” < Rus. otdat [RO, 1974, T. XXXVII/2, 1/9]

çistit “temizlemek” < Leh., Rus. çistit [DAK, 194]

perelivat “kaptan kaba dökmek” < Rus. *perelivat* [DAK, 612]

3.2. Alıntı isim üzerine “etmek” ve “bölmek” yardımcı fiillerin gelmesiyle oluşan birleşik fiiller

Slav dillerinden alıntı isimlerin üzerine “etmek” ve “bölmek” yardımcı fiilleri gelerek birleşik fiil oluşturmaktadır. İsimler, alıntı yapılan dillerdeki anlamlarını korumuş, ancak “etmek” ve “bölmek” yardımcı fiilleri gelerek birleşik fiil oluşturmuştur.

potreba böl- “gerekli olmak” < Leh. *potreba* [DAK, 629]

konets et- “bitirmek, sona erdirmek” < Ukr., Rus. *konets* [DAK, 407]

zapis et- “vasiyet etmek” < Rus. *zapis* [RO, 1977, T. XXXIX/1, 21196/21]

3.3. Alıntı sıfat üzerine “etmek” ve “bölmek” yardımcı fiillerin gelmesiyle oluşan birleşik fiiller

Slav dillerinden alıntı sıfatların üzerine “etmek” ve “bölmek” yardımcı fiilleri gelerek birleşik fiil oluşturmaktadır. Söz konusu sıfatlar, Ermeni Kıpçakçasına geçerken ses, şekil ve anlam değişikliğine uğramamıştır.

smutny böl- “belirsiz, bulanık olmak” < Leh., Ukr., Rus. *smutny* [DAK, 688]

poslušny böl- “uslu, uysal olmak” < Ukr., Rus. *poslušny* [DAK, 626]

SONUÇ

Toplumlar, dünyadan soyutlanmış bir şekilde yaşamadığı gibi, diller de başka dillerle kelime alış verişi yapmadan yaşayamazlar. Her dilin söz varlığı içerisinde ödünçlemeler, alıntılar vardır. Uygarlığın ilerlemesiyle yeni kavramlara ve kelimelere ihtiyaç duyulduğu da bilinen bir gerçektir. Bazen bu kavramlar, yabancı dillerden alıntılarla, ödünçlemelerle karşılanır. Söz varlığını incelediğimiz Ermeni-Kıpçakçasında çeşitli dillerden alıntılar ve ödünçlemeler vardır. Biz bu yazımızda Slav kökenli alıntıları ve ödünçlemelerin üzerinde durarak geçiş özellikleriyle ortaya koymaya çalıştık.

KISALTMALAR

AB	: Algış Bitigi
bk.	: bakınız
Fr.	: Fransızca
DAK	: <i>Dictionnaire Armeno-Kıprchak d'arres trois manuscrits des collections Viennoises</i> , (bk. Tryarski, E.)
Leh.	: Lehçe
RO	: <i>Rocznik Orientalistyczny</i> (bk. Dashkevich; Dashkevich, P., Tryarski, E.)
Rus.	: Rusça
Ukr.	: Ukraynaca
vb.	: ve benzeri

KAYNAKÇA

- Garkavets, A., Hurshudyan, Y.** (2001), *Armenian-Qıpchaq Psalter Written by Deakon Lussig From Lviv 1575/1580*, Desht-i Qıpchaq, Almaty
- Dashkevich, P.** (1975), Drevneyşiy Armyano-Kıpçakskiy dokument iz Lvovskih kollektsey (1583 g.) i iuçeniye bilingv predbraçnih dogovorov Lvovskih armyan, *Rocznik Orientalistyczny*, T. XXXVII, z. 2, s. 33-47
- (1979), “Armyano-Kıpçakskiy yazık bibliografiya literaturı 1802-1978”, *Rocznik Orientalistyczny*, T. XL, z. 2, s. 79-86
- Dashkevich, J. Tryarski, E.** (1978), “Armyano-Kıpçakskiy denejniye dokumentı iz Lvova (konets XVI veka -1657 yıl)”, *Rocznik Orientalistyczny*, T. XL, z. 1, s. 49-69
- (1977), “Pyat Armyano-Kıpçakskih dokumentov iz Lvovskih kollektsey (1599 -1669)”, *Rocznik Orientalistyczny*, T. XXXIX, z. 1, s. 85-132
- (1974), “Armyano-Kıpçakskiy dolgoviy obyazatelstva iz Edirne (1609) i Lvova (1615)”, *Rocznik Orientalistyczny*, T. XXXVII, z. 1, s. 47-58
- (1974), “Armyano-Kıpçakskoye zaveşçaniye iz Lvova 1617 goda i sovremenniy yemu polskiy perevod”, *Rocznik Orientalistyczny*, T. XXXVI, z. 2, s. 119-131
- (1979), “Tri Armyano-Kıpçakskih zapisi Lvovskogo Armyanskogo duhovnogo suda 1625 goda”, *Rocznik Orientalistyczny*, T. XLI, z. 1, s. 57-75
- Karaağaç, K.** (1997), “Alıntı Kelimeler Üzerine Düşünceler”, *Türk Dili dergisi*, Türk Dil Kurumu yayını, Aralık, ss. 499-510, Ankara
- Karmadanyents, Y.** (düzenleyen) (1618), *Algış Bitigi*, (Leiden Üniversitesi Kütüphanesinde B.U. 878 G.9 no’da muhafaza edilmektedir), Lvov
- Tryarski, E.** (2000), “Arabic and Persian Loan Words in Armeno-Kıpçak”, *H. Eren Armağanı*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 301-326
- (1968-1972), *Dictionnaire Armeno-Kıpçak d’arres trois manuscrits des collections Viennoises, C. 1-4*, Warszawa